

La carxofera (ALDC, V, 1122. La carxofera)

Per a l'origen dels noms de la carxofera, cal tenir presents les dades del mapa 643.

La lexicogènesi d'aquesta planta es basa en: **1)** el nom del fruit, per metonímia: *carxofa* 3, *escarxofa* 10, 34, 56; **2)** el nom d'una part de la carxofera: *penca* (s. XV) 164, que inicialment designaria el peu de la planta, que explicaria, segons el *DECat*, el seu origen (< *[fulla] *pedenca*); **3)** el nom d'una inflorescència semblant: *card* 139, 142, 164 (< *CARDUS*), *cardet* 146, 149, 186, dim.; **4)** “*mata* (*planta*, *peu*) + el nom del fruit o de la planta”: *mata de carxofa* 5, 85 (*mata*, d'origen incert, potser del llat. tardà *MATTA* ‘estora’), *mata d'alcarxoferes* 189; *planta de carxofa* 85 (< *PLANTA*), *planta d'encanària* 190; *peu de carxofa* 5 (< *PĒDE*); **5)** der. de *carxofa*: *carxofera*, *carxofer*, *escarxofera* (var. *caixofera*

73, 75, 76, *catxofera* 74, 77, 80; *escarjofera* 35, 97, *esgarjofera* 36), *escarxofer*, *alcarxofera*; *car*[*l*]ofar 163, 172 i *escarxofar* 23, amb canvi del suf. col·lectiu *-ar* (< *-ARE*) cap a un equivalent de *-er* (< *-ARIU*); **6)** der. de *penca*: *penquera* (*penquera carxofera* 174); **7)** der. de *card*: *cardera* 153, 156; *cardetera* 150, 155, format sobre *cardet*.

Des d'un angle geolingüístic, *carxofera* és predominant arreu, *escarxofera* i *escarxofer* tenen una bona representació al Principat i part del men. i eiv., *alcarxofera* coneix escasses ocurrences, mentre que l'innovador *penquera* s'ha assentat en val., especialment en el mer.

Són mots normatius *carxofera*, des del *DOrt*, 1917, i *escarxofera*, des del *DIEC*₁, 1995.

